

Liberala drømme

Skrevet af: **Redaktionen** | Offentliggjort: 15. februar 2012

For en umiddelbar betragtning må det forekomme de fleste uforståeligt eller ligefremt paradoksalt, at en centrum-venstreregering helt åbent og uden forbehold gennemfører rendyrket liberal politik. Ikke desto mindre er det tilfældet. Med regeringens tilslutning til Euro-Plus-Pagten, "Six-pack" aftalen og nu finanspagten og forberedelsen af en budgetlov, lægges en politisk kurs, hvor det parlamentariske demokrati som spejl af de politiske interesser i samfundet underlægges juraen og EU's retssystem. Det første har op gennem to århundreder været de forskellige liberale strømningers ultimative drøm. Det sidste er det aktuelle resultat.

Finansloven - alle andre loves grundlag - og centrum for de politiske kampe om fordelingspolitikken og statens indflydelse på de enkelte samfundsgruppers bidrag til samfundet, bliver med den kommende budgetlov hegnet ind af tekniske "balancemekanismer". Det offentlige "strukturelle" underskud må ifølge finanspagten ikke overskride en grænse på 0.5 procent af BNP, før balancemekanismerne automatisk træder i kraft.

For det første drejer den strukturelle budgetbalance sig ikke om reelle økonomiske størrelser, og for det andet og af samme grund er det uhyre vanskeligt at gennemskue de indlagte forudsætninger. Men det afgørende er, at regeringen med tilslutningen til finanspagten og indførelsen af budgetloven i **praksis** afskriver sig muligheden at gennemføre en vækststimulerende økonomisk politik - både under og efter en recession. Indtil nu har det ellers været et politisk særkende for centrum-venstre, at man politisk ville forsvare retten til at regulere markedet og gennemføre beskæftigelsesfremmende statslig intervention i økonomien. Den politik er i **praksis** udelukket med finanspagten, og det har siden kursskiftet i Berlin i 2010 været Angela Merkels mål.

Ydermere har regeringen med tilslutningen til pagten gennem tildelingen af yderligere kompetence til EU domstolen frataget det nuværende Folketing og de kommende demokratiske muligheder for at afgøre, om man overhovedet ønsker en budgetlov. Med finanspagten er det op til domstolen på et bredt fortolkeligt grundlag at afgøre, om de tilsluttede lande gennemfører en tilstrækkelig sikker og permanent budgetlovgivning. Det er også domstolens kompetence at sanktionere, hvis det ikke sker på en tilstrækkelig overbevisende måde. Faktisk siger traktatteksten, at en budgetlov helst skal skrives ind i grundloven, hvilket heldigvis ikke er så enkelt endda her i landet.

Så vi må formode at blive præsenteret for et lovudkast indeholdende en række

bestemmelser, der gør det vanskeligt for en nyt Folketingsflertal at ophæve loven og skrive Danmark ud af traktaten. Især fordi traktatteksten angiver, at den i løbet af fem år skal integreres i den øvrige EU lovgivning, og så er det ikke længere en mellemstatslig traktat, vi har med at gøre, men en Unionslov. Margrethe Vestager taler af samme grund mod bedre vidende, når hun overfor DR den 3. februar afviser, at finanspagten er første skridt mod en "finanspolitisk Union". Ikke fordi der i sig selv er noget galt i at arbejde for en finanspolitisk union. Det bliver først et problem, når man lukker af for en politisk debat om grundlaget - nøjagtig på samme måde, som man i sin tid gjorde forud for vedtagelsen af Euro'en.

Med den teknisk juridiske underordning af finansloven under en traktatordineret budgetlov har regeringen samtidig gjort finansloven til en teknisk prioriteringslov, hvor den faktisk skulle være den lov, der om nogen afspejlede de politiske styrkeforhold mellem de forskellige legitime interesser ude i samfundet. Hermed er den demokratiske fødekæde blevet vendt på hovedet forstået på den måde, at der med lovens vedtagelse skal ske endog meget store ændringer i de politiske styrkeforhold, før finansloven igen kan frisættes som det finansielle grundlag for den øvrige lovgivning, der måtte afspejle folkeflertallets politiske interesser og ønsker. Sker det ikke, er den parlamentariske politiske kampplads omdannet til en begrænset scene for tekniske omprioriteringer, som nok i en vis udstrækning kan afspejle de aktuelle politiske styrkeforhold, men indenfor for en finansiell ramme, som i stor udstrækning vil være bestemt af markedsudviklingen, finansmarkedernes kortsigtede profitinteresser og den kapitalistiske økonomis vækst (eller det modsatte). Forståeligt nok en liberal kongstanke, men uforståeligt at dens vigtigste fortalere herhjemme er en centrum-venstregering, der ifølge sit ophav og sit grundlag burde have ganske andre prioriteringer.

Men ét er regeringens tilslutning til finanspagten og forberedelse af en budgetlov. Noget andet er, at både finansminister 1 og 2 samt statsministeren fører argumenter i marken, der peger mod en yderligere privatisering af statsmagten.

"Budgetloven skal være et signal til finansmarkederne om, at der er styr på dansk økonomi", lyder det konstant. "Budgetloven er udtryk for sund fornuft og ansvarlig økonomisk politik", hvilket kun giver mening, hvis sund fornuft og ansvarlighed defineres i forhold til finansmarkedernes præmisser for økonomisk fornuft. I den forstand underlægges større og større dele af regeringernes politiske beslutninger hensynet til bevægelserne på finansmarkederne, fordi man reelt har opgivet at gribe ind med omfattende politisk regulering.

Derved privatiseres finans- og pengepolitikken, og resten af samfundspolitikken underordnes denne privatisering.

Både skatteministerens udspil, og beskæftigelsesministerens og socialministerens bidrag til en nyopdeling af samfundet i de "nyttige" og "ikke nyttige" peger allerede i den retning. I bedste udbudspolitisk stil stigmatiseres de "ikke nyttige", fordi man allerede har solgt den universelle fordelingspolitik og er ved at forberede befolkningen på forringelser af førtidspensionen og måske senere folkepensionen i retning af delvis privatisering - også kaldet indtægtsbestemte ydelser.

Igennem mere end tyve år har man gradvis rykket grænserne for, hvor meget markedspolitik der var plads til inden for fællesskabets rammer - man har så at sige vænnet borgerne til, at der først og fremmest skal tænkes bundlinje og balancemål i alle aspekter af samfundslivet. Nu ser det så ud til, at også de helt overordnede rammer for samfundets (økonomiske) liv skal underlægges en markedslogik - og en finanslogik - hinsides enhver rimelig begrænsning. Fremover bliver det ECB i Frankfurt og finansmarkederne i London og New York, der kommer til at bestemme, hvordan danskere, tyskere, grækere og franskmænd skal leve deres fælles liv.

Spørgsmålet er så, om regeringen med sin tilslutning til finanspagten har bragt sig selv på kant med grundloven? Politisk moralsk - ja. Juridisk er svaret nok behæftet med stor usikkerhed. Traktaten er netop udformet, som den er, for at reducere risikoen for, at den i flere lande som eksempelvis Danmark skal ratificeres gennem en folkeafstemning. Om det så alligevel bliver slutresultatet, hvad sandsynligheden ikke taler for, må tiden vise. Men det er faktisk heller ikke i den nuværende situation det mest afgørende spørgsmål. For som begge finansministre og statsministeren klart har givet udtryk for, ville man under alle omstændigheder indføre en budgetlov - med eller uden finanspagt. Dels fordi finanspagten ligger i logisk forlængelse af Euro Plus Pagten, og dels fordi regeringsgrundlaget i det store og hele har overtaget alle de centrale elementer i liberal udbudspolitik.

Det er vigtigt her at være opmærksom på, at en fortsat diskussion af den juridiske legitimitet meget vel - uanset det politiske pres - kan ende med at aflede den politiske opmærksomhed fra de langt større problemer. Accepterer man nemlig, at det her drejer sig om jura - eller ren økonomi - så får angstmekanismerne frit løb. Hele kampagnen kan altså ende i en diskussion af juridiske spidsfindigheder og et defensivt forsvar for en national suverænitet, som i det store og hele er illusorisk.

Men konfliktpunktet er netop **ikke** en finanspagt eller en finanspolitisk Union eller ej, men om hvorvidt Unionen skal føre en politik, der regulerer markederne og underlægger dem det nødvendige samfundshensyn eller ej. At det forholder sig sådan kan man let afsløre ved at stille det retoriske spørgsmål, om finanspagten var acceptabel, hvis den nu ikke stred mod det danske forbehold?

Selvfølgelig er hele forløbet frem til vedtagelsen af traktaten hamrende

udemokratisk. Det var også udemokratisk at smide statsoverhovederne i Grækenland og Italien på porten og indsætte teknokratiske regeringer. Det var de herskende nationers magtdemonstration, men det var finansmarkederne, der lagde grunden. Så det ville være mere end usandsynligt, hvis de forskellige regeringsledere - hele forløbet taget i betragtning - skulle forfalde til eftertanke og på målstregen tage respekten for demokratiet og de politiske bindinger i betragtning. Med den hidtil førte politik i EU, har statslederne sat redningen af finanskapitalen over alle andre samfundspolitiske hensyn. Og desværre er den politiske kurs kun i begrænset omfang blevet udfordret af centrum-venstre i medlemslandene - bortset fra den fløj, der bl.a. har Poul Nyrup Rasmussen og den nye formand for PES (Europæiske Socialdemokrater) som markant talerør.

Med sin tilslutning til finanspagten og omplantningen af pagten til konkret politik i Danmark via bl.a. den kommende budgetlov bidrager SRSF regeringen således til en yderligere svækkelse af centrum-venstre i Europa for ikke at tale om den svækkelse, tilslutningen betyder for den europæiske fagbevægelse og de mange protestbevægelser, der nu vokser frem i næsten hvert eneste medlemsland.

Billedet kan blive helt grotesk, hvis Socialisterne i Frankrig vinder præsidentvalget. Socialisternes kandidat Francois Hollande har i meget klare vendinger dels støttet Poul Nyrup Rasmussens kritik af selve pagten og den bagved liggende politisk-økonomiske tænkning, og dels gjort gældende, at han ikke umiddelbart vil ratificere traktaten - men kræve den genforhandlet.

I den situation kan en socialdemokratisk statsminister i Danmark komme til at stå i åben modsætning til en socialistisk fransk præsident og blive tvunget til at støtte de borgerlige kræfter i EU og den europæiske (og internationale) bankverden i deres bestræbelser for at isolere den socialistiske præsident. Ikke så underligt at Financial Times udråber Helle Thorning Schmidt til leder af det europæiske centrum-venstre. Det var jo ikke fra den kant, at der blev lagt afgørende afstand til den tyske økonomiministers forslag om, at sætte hele det græske parlament under administration ved at give en EU kommissær fuldmagtsbeføjelser over den græske finanslov. Det var faktisk Angela Merkel selv, der lagde den tanke død. Dvs. trak den tilbage i hvert fald for en stund.

Og selv om man aldrig skal forlade sig på historiske analogier, kan det alligevel være værd at gøre opmærksom på, at situationen i dag med magtspillet overfor ethvert medlemsland, der ikke makker ret og imødekommer Frankrigs og Tysklands og finansmarkedernes krav, minder ubehageligt meget om situationen i Tyskland i 1930-32, hvor Brüningregeringen gennemførte en tilsvarende kriselovgivning, og hvor bl.a. Frankrig for at give kreditter stillede krav om vetoret på den tyske finanslov. Selvfølgelig afviste regeringen kravet. Men resultatet blev kapitalflugt,

galoperende arbejdsløshed og vind i sejlene for det nationalistiske højre. På det tidspunkt stod Socialdemokratiet magtesløst og afkræftet tilbage - uden legitimitet og uden et reelt politisk alternativ - for man havde allerede strakt sig for langt for at redde tysk kapital - og især finanskapitalen.

Som sagt, man skal være varsom med analogier, men man skal på den anden side ikke sidde historiske erfaringer overhørigt og bilde sig selv og befolkningen ind, at enhver ny politisk-økonomisk situation er historisk unik - hvilket er den egentlige betydning af den meget udbredte tendens til at kalde enhver aftale, der indgås for tiden for *historisk*.

Situationen er absolut ikke *historisk*, og den danske centrum-venstreregering er ude i en kurs, hvor den på alle væsentlige politiske punkter svækker den arbejderbevægelse i Europa, der vender sig mod, at de europæiske lønmodtagere skal betale omkostningerne for at redde finansverdenen fra kollaps. Det er den samme arbejderbevægelse, der er centrum-venstres reelle magtgrundlag, og desværre den samme arbejderbevægelse, hvis medlemmer bl.a. i Spanien har vendt centrum-venstre ryggen og mod al fornuft stemt en ultrakonservativ regering ind.

Det stopper ikke de organiserede protester men svækker dem, fordi de i hvert fald for en periode er uden et reelt politisk alternativ både parlamentarisk og politisk strategisk.

Som situationen tegner sig nu, vil det være en politisk afledning, hvis venstrefløjen herhjemme sætter spørgsmålet om suverænitetsafgivelse øverst på dagsordenen.

For selv om tilslutningen til finanspagten udfordrer Euroforbeholdet til det yderste, så er det egentlige og omfattende demokratiske problem bundet til selve traktaten.

Det er finanspagten og Euro-Plus-Pagten, der er sat i verden for at redde finansverdenen og overvælte regningen på borgerne, der er eller bør være det egentlige politiske angrebsmål. Og det er håndhævelsen af pagtens bestemmelser gennem Euroformanden, Eurotopmøde formanden, Kommissionsformanden, ECB og EU domstolen, der institutionaliserer og udbygger EU's demokratiske underskud, som skal bekæmpes som det afgørende politiske problem.

Det er overfor disse bestemmelser, at den demokratiske kamp skal sættes ind, og i mindre grad i forbindelse med suverænitetsspørgsmålet. Det er også på disse to politiske kernes spørgsmål, at der kan organiseres bredt i hele EU på tværs af grænser og øvrige nationale forskelle.

Må vi i den forbindelse advare mod at lade sig besnære af Sarkozys og Merkels

sirenesang om Tobinskat eller finanskat, som den også hedder. Selvfølgelig har en europæisk skat på finanstransaktioner en stor symbolværdi, men i det udspil der ligger, vil kun en meget begrænset del af de samlede finanstransaktioner blive berørt. De helt "giftige finansprodukter", som udgør det største problem for hele verdensøkonomien vil ikke blive ramt. Finanskatten vil reguleringsmæssigt angiveligt kun have marginal betydning, og det skatteprovenu (ca. 60 mia. Euro), EU vil kunne hente hjem ved at beskatte aktiehandel og en del af de andre mere kendte finanstransaktioner, skal efter hensigten omsættes til reduktion af erhvervskatterne - altså til en omfordeling fra finanskapital til industrikapital. Længere rækker højrefløjens ambitioner ikke, og det var heller ikke at forvente.

Ikke dermed sagt, at kampen for en Tobinskat ikke udgør et væsentligt politisk samlingspunkt for alle progressive kræfter i hele EU - med eller uden den danske regerings deltagelse - men der skal regulering og begrænsning på dagsordenen og helt andre radikale reguleringsmetoder på bordet, hvis man ønsker at begrænse finansspekulationen og tvinge kapital over i produktive investeringer.

Lidt ironisk kan man sige, er den engelske konservative regering på vej med en lov, der i hvert fald som et første skridt, kan bringe reguleringen videre. Man vil lovgivningsmæssigt adskille almindelige indlånsbanker fra investeringsbanker og lade de sidste sejle deres egen sø, hvis det skulle gå galt igen.

Så kan man med rimelighed spørge, hvorfor højrefløjen i Europa er dem, der stiller de mest vidtgående politiske forslag? Svaret skal findes på topmødet i Davos, hvor temaet om at redde kapitalismen fra sig selv gik igen i alle de ledende personligheders taler. Man er klar over, at man er nødt til at gøre noget også for at opretholde kapitalismens autoritet i befolkningerne, og med en begrænset Tobinskat og en opdeling af finanssektoren (i en spekulativ og en serviceorienteret banksektor) håber man på at afværge eller begrænse de virkelig betydningsfulde krav om forbud mod en række af de parasitære og destabiliserende spekulationsforretninger og en egentlig nationalisering af store dele af sektoren. Det er de krav, som står i kø for at komme på dagsordenen, hvis det enten ikke lykkes for den herskende classes ledere at inddæmme krisen ganske snart, eller en ny finansuro bryder ud.

Af de grunde finder vi, at alternativet til finansmagten ikke kun er hævdelsen af en national suverænitet og en isoleret og ganske givet også begrænset Tobinskat, men derimod et fælles Europæisk opgør med de forskellige former for finansiel spekulation, markant og snæver politisk regulering af bankerne og omdannelse af ECB til en centralbank, der først og fremmest skal sikre finansiel stabilitet og styrke den økonomiske vækst i Unionen, der indebærer øget lighed mellem de forskellige regioner og medlemslande. Hvilket selvfølgelig ikke lader sig gøre uden perspektivet om transformeringen af EU til en social og demokratisk politisk union.

